

Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΠΤΩΣΗΣ ΣΚΟΤΩΝΕΙ

ΜΙΑ ΑΝΤΙ- ΜΕΤΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα έργα της έκθεσης αποτελούν μια εικαστική έρευνα πάνω στον πόλεμο, όχι μόνο ως ιστορικό ή πολιτικό γεγονός, αλλά ως εκδήλωση της βίας σαν φαινόμενο ανθρώπινης εσωτερικής εκτροπής.

Μέσα από αυτές τις αλληγορικές δημιουργίες, που παραπέμπουν σε πορσελάνινα διακοσμητικά αντικείμενα, επιχειρείται μια φωτογραφική αποτύπωση της ψυχολογικής ανατομίας του ανθρώπου, ο οποίος, κυρίως σε στιγμές φόβου καταφεύγει στη βία ή ακόμα και στο να σκοτώσει, προκειμένου να μπορέσει να επιβληθεί, να επιβιώσει, να νικήσει, να κερδίσει, να δικαιώσει, να επιτύχει. Στόχοι και ιδιότητες του εγώ, που σε παραποιημένη μορφή, αναδύονται μέσα στον άνθρωπο κάθε φορά που τον καταλαμβάνει η απώλεια του νοήματος της ύπαρξης.

Το στρατιωτάκι, η παιδική κούκλα, η κούκλα βιτρίνας, ο κροκόδειλος της Lacoste, το παιχνίδι πιστόλι, το προβατάκι, η Barbie -επιλογές αντικειμένων μαζικής κουλτούρας-αλλά και κουτιά πρώτων βοηθειών ή μεταφοράς φαρμάκων (στρατιωτικά φαρμακεία) που κατασκευάστηκαν το 1950 -1980 και πολλά ίσως χρησιμοποιήθηκαν σε πόλεμο, συνιστούν το λεξιλόγιο της εικαστικής μου γλώσσας, όπου κάθε ένα από αυτά φέρει σημειολογικές αναφορές που εκτείνονται καθώς τα αντικείμενα μεταβάλλονται γλυπτικά. Σύμβολα της βίας, της αθωότητας, του υλικού, του άυλου, της αλήθειας και του ψέματος.

Ο τρόπος που συνθέτονται υποδηλώνει έναν πόλεμο, όπου ο ηττημένος είναι ο ευκολοδιαχειρίσιμος άνθρωπος, του οποίου η εύθραυστη αθωότητα των νεανικών του χρόνων δεν εξελίχθηκε σε συνείδηση, αλλά μετατράπηκε σε παθητικότητα μέσα από ένα σύστημα που τον αλλοίωσε, δίνοντάς του την ευκολία και την ψεύτικη ευτυχία ως αντίτιμο.

Στην εποχή μας το σύστημα εξουσίας ...ο *καπιταλισμός της επιτήρησης*, ή ο *κατασκοπευτικός καπιταλισμός*... όπως επιτυχημένα το ονομάζει η *Shoshana Zuboff*, «... αξιώνει δικαιώματα επί της ανθρώπινης εμπειρίας» *.

Η υποταγή στο φεουδαρχικό σύστημα της Ευρώπης, και όχι μόνο, ποτέ δεν ξεχάστηκε. Η εξουσία στην σύγχρονη εποχή αλλάζει μορφή και επιβάλλεται με την χειραγώγηση των μέσων μαζικής επικοινωνίας και των μέσων μαζικής κουλτούρας, επιχειρώντας να τα μετατρέψει στα νέα της όπλα.

Ο πόλεμος δεν εκδηλώνεται πια μόνο με πυροβολισμούς. Εκδηλώνεται με δεδομένα, με συστήματα παρακολούθησης, με αλγοριθμικές αποφάσεις που επηρεάζουν την πορεία του ανθρώπου, όπως μια απειλή με όπλο κατά πρόσωπο.

Ο σύγχρονος πολιτισμός, καθώς απομακρύνεται διαρκώς από τις αξίες που κάποτε τον συγκρότησαν, υιοθέτησε χωρίς διάκριση όσα υπόσχονταν ψεύτικη ελπίδα.

Η σύγχρονη μετανθρωπιστική, φιλοσοφική θεωρία (posthumanism), υπόσχεται δελεαστικές, επιστημονικοφανείς λύσεις στα προβλήματα του ανθρώπου, με την προϋπόθεση να γίνει η τεχνολογία μέρος του εαυτού του, δηλαδή να ενωθεί ο άνθρωπος με την μηχανή.

Από δημιουργός της μηχανής, ο άνθρωπος επιχειρείται να μετατραπεί τώρα σε εξάρτημά της. Η τεχνολογία, που γεννήθηκε ως επέκταση της ανθρώπινης δημιουργικότητας, μετατρέπεται βαθμιαία στον νέο κυρίαρχο μηχανισμό όχι μόνο πρακτικά, αλλά και υπαρξιακά. Το σώμα, η σκέψη, η βούληση αρχίζουν να λειτουργούν σύμφωνα με εξωτερικές κανονικότητες.

«...ο θάνατος είναι περισσότερο ένα τεχνικό πρόβλημα που μπορούμε και πρέπει να λύσουμε» γράφει Ο Yuval Noah Harari , στο Homo Deus,** σύγχρονος εκφραστής της μετανθρωπιστικής φιλοσοφικής θεωρίας.

Αν ο θάνατος είναι απλώς ένα τεχνικό πρόβλημα ...τότε και η ζωή υποβαθμίζεται σε τεχνικό ζήτημα. Πέρα από την ουτοπικής προσδοκίας αυτού του αφηγήματος, επιδιώκεται η αποδοχή της μη μοναδικότητας της ανθρώπινης υπόστασης και η μετατροπή του ανθρώπου σε «προϊόν».

Στον αντίποδα αυτής της θεώρησης υπάρχουν σημαντικές προσωπικότητες που υποστηρίζουν ότι η συνείδηση δεν μπορεί να γίνει κτήμα της μηχανής και μας δείχνουν τα όρια της λεγόμενης γενικής τεχνητής νοημοσύνης.

Ο Roger Penrose*** που τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ Φυσικής 2020 για το θεώρημα των (Spacetime Singularity Theorem), είναι πολέμιος της λεγόμενης Strong AI ή Artificial General Intelligence (AGI), η οποία σαφώς διαχωρίζεται από την εφαρμοσμένη ή ειδική τεχνητή νοημοσύνη Artificial Narrow Intelligence (ANI).

Η απόπειρα της θεοποίησης της Strong AI θυμίζει τις εποχές κατά τις οποίες οι τότε τεχνολογικές εξελίξεις – το ψήσιμο του χύματος, η δημιουργία πλίνθων (τούβλων) και η σύνδεσή τους με ασφαλτο (πίσσα)- οδήγησαν τον άνθρωπο στην απώλεια του μέτρου, καλλιεργώντας την πεποίθηση ότι μπορεί να φτάσει τον ουρανό με την δημιουργία ενός τεχνολογικού έργου, του πύργου της Βαβέλ, εγχειρήματος που σήμερα λειτουργεί ως το σύμβολο της ανθρώπινης ματαιοδοξίας.

Το μέλλον του ανθρώπου είναι εντελώς απρόβλεπτο και δεν καθορίζεται από επιβαλλόμενους στόχους. Αλλά και «...το παρελθόν είναι εντελώς απρόβλεπτο»,*** όπως αναφέρει η Γαλλίδα ιστορικός Laure Murat. Πολλές ιστορικές αυθεντίες και ιδεολογίες που σήμερα θεωρούμε αδιαμφισβήτητες και έχουν καθορίσει το παρόν του σύγχρονου ανθρώπου, στο μέλλον θα δούμε να κλονίζονται.

Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει παραδοθεί σε αυτή την κουλτούρα που τον φθείρει σε επίπεδο ύπαρξης. Είναι γεμάτος τραύματα ορατά και αόρατα. Είναι επιτακτική η ανάγκη μιας μορφής αληθινής ίασης, μιας εσωτερικής μεταμόρφωσης.

Ο πολιτισμός μας μοιάζει να ζητά βοήθεια.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ

* ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ Κατασκοπευτικός καπιταλισμός (ο).

1. Νέα οικονομική τάξη η οποία **αξιώνει δικαιώματα επί της ανθρώπινης εμπειρίας** και τη μεταχειρίζεται ως ανέξοδη πρώτη ύλη στο πλαίσιο υπόγειων εμπορικών τακτικών εξόρυξης δεδομένων, διαμόρφωσης προγνωστικών και πωλήσεων
2. Παρασιτική οικονομική φιλοσοφία σύμφωνα με την οποία η παραγωγή αγαθών και η παροχή υπηρεσιών είναι στοιχεία δομικά ενταγμένα σε μια νέα ολοκληρωτική αρχιτεκτονική συμπεριφορικής τροποποίησης
3. Ανεξέλεγκτη μετάλλαξη του καπιταλισμού η οποία διακρίνεται από πρωτοφανή στην ανθρώπινη ιστορία συσσώρευση πλούτου, γνώσης και εξουσίας
4. Το θεμέλιο πλαίσιο λειτουργίας της κατασκοπευτικής οικονομίας
5. Πρακτική τόσο απειλητική για την ανθρώπινη φύση τον 21ο αιώνα όσο ήταν και ο βιομηχανικός καπιταλισμός για το φυσικό περιβάλλον τον 19ο και τον 20ό αιώνα
6. Η απαρχή μιας νέας εργαλειοθηρικής μορφής εξουσίας η οποία επισκιάζει την κοινωνία και εγκαινιάζει ένα καινοφανές εχθρικό τοπίο για τη δημοκρατική αγορά
7. Κίνημα το οποίο στοχεύει στην επιβολή μιας νέας καθολικής τάξης που θα διέπεται από απόλυτη βεβαιότητα,
8. Απαλλοτρίωση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων η οποία περιγράφεται ιδανικά ως πραξικόπημα εκ των άνω: μια ανατροπή της λαϊκής κυριαρχίας.

ΣΟΣΑΝΑ ΖΟΥΜΠΟΦ, Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

Ο αγώνας για ένα ανθρώπινο μέλλον στο μεταίχμιο της Νέας Εξουσίας, 2020, εκδ. Καστανιώτη, σελ 13, (Καθηγήτριας της σχολής διοίκησης επιχειρήσεων του παν. Χάρβαρντ)

***Ο Γιουβάλ Νόα Харάρι στο Homo Deus (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2017, σ. 31).

***Ρότζερ Πένρουζ, «Ο νέος αυτοκράτορας» (μετάφραση Β. Νικολαΐδου, εκδόσεις Γκοβόστη 1990)

***Γαλλίδα ιστορικός Λόρ Μιρά, καθηγήτρια Γαλλικού Πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Λος Άντζελες (UCLA), *Ποιος ακυρώνει τι*; 2022, εκδ. ΠΟΛΙΣ, σελ. 43.